

תאריך עדכון : 04/2018

קבלה והלכה

מס' הקורס : 30155/01

מרצה : ד"ר י. הרשקוביץ

סוג הקורס : הרצאה

שנת הלימודים : תשע"ט

סמסטר : ב

היקף שעות : 1 ש"ש

אתר הקורס באינטרנט:

א. מטרות הקורס ותוצרי למידה (מטרות על / מטרות ספציפיות):
מטרת על:

1. הסטודנטים יכירו את מקומם המרכזי של השפה, התוכן והכתבים הקבליים בתוך הדיסקורס ההלכתי.

מטרות ספציפיות:

1. הסטודנטים יכירו את השלבים השונים של חדירת תכני הקבלה לתוך עולם ההלכה.

2. הסטודנטים יתמצאו בפולמוסים שהתעוררו לאורך הדורות מסביב לעירוב שיקולים ותכנים קבליים במסורת ההלכה.

3. הסטודנטים יבחינו בין עיקר לטפל במעשה פסיקת ההלכה, ובין הז'אנרים הספרותיים השונים של ההלכה (שו"ת, קודקס, ספרות עממית).

4. הסטודנטים יבינו שההלכה איננה עשויה מקשה אחת, והיא מורכבת ממארג עצום של תקופות, מחוזות, אישים וספרים רבים, שאינם חייבים להיות קוהרנטיים אלה לאלה.

5. הסטודנטים יעמדו על ההבדלים שבין הלכות למנהגים, מסורות ופרקטיקות עממיות

תוצרי הלמידה :

1. התמצאות בשמות וסוגי הספרות הקבלית שמובאת בכתיבה ההלכתית.
2. היכרות עם התורמים הגדולים להכנסת תכני הקבלה לעולם ההלכה.
3. הבחנה במקומות בהם ספרות ההלכה השפיעה מצידה על עולם הקבלה.

ב. תוכן הקורס:

רציונל: מאז ימי חתימת המשנה ספרות ההלכה מושפעת מגורמים נוספים, ובראשם שיקולים מטה-הלכתיים. עם זאת, בקריאת ספרות חז"ל קשה לאתר מקומות בהם שיקולים אגדיים או מיסטיים השפיעו השפעה של ממש על מסקנות הלכתיות. מציאות זו משתנה עם הופעת ספרי קבלה שמאתגרים את עולם ההלכה. ראשיתה של תופעה זו כבר בתקופת הגאונים, אולם אצל חסידי אשכנז, ולאחר מכן עם הופעת הספרות הזוהרית במרחב האירופי, חווה ההלכה טלטלות משמעותיות מכיוונה של הקבלה. ר' יוסף קארו, בעצמו איש הלכה מובהק ומקובל, העלה את הזוהר לדרגת מקור הלכתי, אם כי לא באופן תדיר, אך בדורו התחולל פולמוס משמעותי על מקומה של הקבלה בהלכה, ובמובנים רבים פולמוס זה נמשך גם היום. גדול התורמים להכנסת הקבלה לעולם ההלכה, הרב חיד"א, ומשנהו, ר' יוסף חיים מבגדאד, מבטאים עליית מדרגה נוספת, והטלת מרות של הקבלה על ההלכה, לכל הפחות במרחב של בני עדות המזרח.

מהלך השיעורים: השיעורים יועברו בשילוב עם טכנולוגיות מתקדמות, בתצורה של למידה פעילה על המסך, מתוך שימת דגש על מאגרי מידע ביהדות (hebrewbooks, אוצר החכמה, פרוייקט השו"ת) ומאגרי מידע אקדמיים. בכך יקבלו הסטודנטים, בנוסף לתכני הלימוד הפרונטאליים, כלים לאיתור, ניתוח ועיבוד מידע זמין במרשתת, וניצול נכון של משאבים אינטלקטואליים.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1	מבוא לספרות ההלכה		
2	שיקולים מטה-הלכתיים בפסיקת חז"ל		
3	מהי הספרות הקבלית?		
4	גאונים וראשונים, עד חסידי אשכנז		
5	חסידי אשכנז ועולמם ההלכתי-קבלי		
6	ספר הזוהר, מקורותיו ההלכתיים והשפעתו על ההלכה - 1		
7	ספר הזוהר, מקורותיו ההלכתיים והשפעתו על ההלכה - 2		
8	ר' יוסף קארו כאיש הלכה ומקובל		

		נושאי הכלים של ר' יוסף קארו והתמודדותם עם שאלות קבליות	9
		הרב חיד"א וברכי יוסף	10
		פולמוסי קבלה בשו"תי אשכנזיים	11
		הבן איש חי כפוסק קבלי	12
		בין הרב עובדיה יוסף לרב מרדכי אליהו	13

ג. דרישות קדם:

אין.

ד. חובות / דרישות / מטלות:

נוכחות חובה. דרישת קדם לגישה למבחן – 85% נוכחות. דרישות הקורס – מבחן בסוף הסמסטר.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

מבחן – 100%.

ו. ביבליוגרפיה:

חובה

1. אידל, משה, "על הרב: ממלומד למורה דרך לחוויה מיסטית", בתוך: ידידיה צ' שטרן ושוקי פרידמן (עורכים), רבנות: האתגר, חלק ב, ירושלים תשע"א, עמ' 843-869.
2. בניהו, מאיר, 'וויכוח הקבלה עם ההלכה: למראשיתו בספרד והמשכו והתעצמותו באיטליה במאה הי"ו', דעת, 5 (תש"ס), עמ' 61-115.
3. חלמיש, משה, 'מקובלים לעומת פוסקים: מגמות שונות בשאלת ההכרעה', בתוך: אבינעם רוניק (עורך), עיונים חדשים בפילוסופיה של ההלכה (תשס"ח), עמ' 181-210.
4. - , "שלחן ערוך הרב: בין קבלה להלכה", בתוך: יונתן מאיר וגדי שגיב (עורכים), חב"ד: היסטוריה, הגות, דימוי, ירושלים תשע"ז, עמ' 75-95.
5. כץ, יעקב, הלכה וקבלה: מחקרים בתולדות דת ישראל על מדוריה וזיקתה החברתית, ירושלים תשמ"ד.

6. ליבס, יהודה, 'הזוהר כספר הלכה', תרביץ, סד (תשנ"ה), עמ' 581 - 605
7. פלאי, חגי, 'תפיסת ההלכה של בעל "תיקוני זוהר": עיון מחודש', קבלה, 34 (תשע"ו), עמ' 296-253 .
8. שלום, גרשום, "מצוה הבאה בעבירה", מחקרים ומקורות לתולדות השבתאות וגלגוליה, ירושלים תשל"ד, עמ' 9-67.
9. Meir Sendor, "The Rule for the Admissibility of Kabbalah in Halakhah," in: Jay M. Harris (ed.), *Be'erot Yitzhak: Studies in Memory of Isadore Twersky* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2005), 269-284.

רשות

1. אברמוביץ, צבי יצחק, "הקבלה במשנתו ההלכתית של הגר"א", תורה שבעל פה לט (תשנ"ח), עמ' קט-קיג.
2. בראון, איריס, 'בין רבנות לחסידות: הלכה וקבלה בכתביהם של שני אדמו"רים-פוסקים מבית צאנז בתוך: ידידיה צ' שטרן ושוקי פרידמן (עורכים), רבנות: האתגר, ירושלים תשע"א, כרך ב', עמ' 871-934.
3. בראון, בנימין, 'הקבלה בפסיקת החפץ חיים', מחקרי ירושלים במחשבת ישראל כג (תשע"א), עמ' 485-542.
4. ורבלובסקי, רפאל יהודה צבי, ר' יוסף קארו - בעל הלכה ומקובל, ירושלים תשנ"ו .
5. חלמיש, משה. הקבלה בתפילה, בהלכה ובמנהג, רמת-גן תש"ס.
6. חלמיש, משה, הריטואל הקבלי: שילוב של הגות ומעש, תל אביב תשע"ז.
7. חלמיש, משה, 'קבלה והלכה: השתקפותן בפסיקה של אחד מגדולי החכמים במאה העשרים', בתוך: דרך הרוח ב (תשס"ה), עמ' 601-613 .
8. מורנגשטרן, אריה, "נסיונו של הגר"א לחבר 'שלוחן ערוך' חדש בארץ ישראל", דוחקי הקץ: משיחיות לאחר המשבר השבתאי, ירושלים תשע"ה, עמ' 202-231.
9. פלאי, חגי, "קבלה בפסיקתו של ר' יוסף קארו: פרק בהשתלשלות כלל-פסיקה קסטיליני עד למאה הטי"ז", קבלה 26 (2012), עמ' 243-272.
10. רגב, שאול, "הלכות ומנהגים שחידש הרב יוסף חיים (בן איש חי) בבבל: בין הלכה לקבלה", בתוך: אבי אלקיים וחביבה פדיה (עורכים), חלמיש למעינו מים, ירושלים תשע"ו, עמ' 516-541.
11. תאשמע, ישראל מ', הנגלה שבנסתר: לחקר שקיעי ההלכה בספר הזוהר, תל אביב 2001.
12. Joseph E. David, "Nahmanides on Law, Land, and Otherness," in: Katell Berthelot, Joseph E. David, and Marc Hirshman (eds.), *The Gift of the Land and the Fate of the Canaanites in Jewish Thought* (New York, NY: Oxford University Press, 2014), 180-201.

13. Moshe Idel, "Nahmanides: Kabbalah, Halakhah, and Spiritual Leadership," in: Moshe Idel and Mortimer Ostow (eds.), *Jewish Mystical Leaders and Leadership in the 13th Century* (Northvale, NJ: Jason Aronson, 1998), 15-96.
14. Daniel J. Lasker, "Kabbalah, Halakhah, and Modern Medicine: The Case of Artificial Insemination," *Modern Judaism* 8, 1 (1988), 1-14.
15. Michael Rosen, "The Interaction of Kabbalah and Halachah in the 'Aruch HaShulchan'," Internet publication: <http://www.maqom.com/journal/paper22.pdf>. (2007).